

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei arhidiecezane Sibiu, strada Măcelarilor 45.

Correspondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 45.
Epistolele nefrancate se refușă. — Articuli nepublicați nu se inapoiază.

INSERȚIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr. rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Prenumeratiune nouă

la

„Telegraful român”,

care apare de trei ori pe săptămână, deschidem pe pătrariul III. Iuliu, August și Septembrie al anului 1896, cu prețul cel mai moderat, ce se poate vedea în fruntea foiei.

Banii de prenumeratiune se trimit mai cu înlesnire pe lângă asigurațiunile postale (Posta utalvány — Post-Anweisung.) Numele prenumerantului, al comunei, unde se află cu domiciliul și eventual al poștei ultime se fie scrise bine, ca să se pōtă ceti.

Se atrage atențiunea on. domni abonați, al căror abonament s'a sfârșit, să-și înnoescă abonamentul, pentru-că altfel espeditura va fi silită a sista espedarea foii.

Editura „Telegrafului Român” în Sibiu.

Efectul căsătoriei civile.

Nu odată am accentuat și noi în diarul nostru, că scopul introducerii noielor legi politice-bisericesci, în special introducerea căsătoriei civile, n'a fost altul, decât încrucișarea raselor nemagiare cu rasa magiară, în favorul întăririi și sporirii acesteia, adică magiarisarea.

La început, pe când numai se plămădeau aceste legi, negau această atât cei ce le făureau, cât și cei dela presa jidano-magiară, cari se nisuiu a predispuce spiritul opiniunii publice în favorul lor, și numai când au vedut, că lucrul nu merge tocmai așa ușor precum credeau ei, au început a se da pe față și a eși la ivelă tot mai mult cu scopul adevărat, ce-l urmăreșu prin introducerea acestor legi.

Ei dăcēu la început, că prin legile acelea vreau numai să elibereze conștiința religioasă a cetățenilor din jugul confesionalismului și a preoților, cari împedecă de a se apropia cetățenii de

diferite confesiuni unii de alții și prin această însuși interesele patriei se periclitază.

Ghiarele scopului adevărat însă au fost prea lungi și prea ascuțite decât să nu se vadă și să nu străbată încurând afară din sacul destul de rar țesut și destul de reu legat la gură în care erau vîrite aceste legi cu un scop atât nedemn.

În curând s'a observat, că nu acesta e scopul adevărat, nu apropierea cetățenilor unii de alții este scopul cel urmăresc acești omeni, ci scopul lor cel adevărat e: remunerarea rasei semitice, care atâtea serviiți triste pentru patrie a adus pe altariul idolului patrioti-mului fals și magiarisarea naționalităților nemagiare din patrie.

Vedēnd acești omeni nesocotiți, dar puternici, că nu se pot ascunde mai departe, au început a eși la ivelă și a se arăta pe față din ce în ce tot mai mult cu planul lor adevărat, la început prin presă, ér mai pe urmă chiar parlament.

Ađi, după ce aceste legi fatale au intrat în putere de lege, nici nu mai fac secret din scopul lor, ba chiar se laudă cu el, că au reușit a introduce acele legi cu toate luptele ce au avut a le suporta cu bisericile crestine, cari consideră căsătoria de taină, de lucru dăeesc.

Începutul l'a făcut și de astădată presa, și așteptăm ca și parlamentul să începă a se lauda cu ele. Negreșit, la urmă va veni și el cu laudele sale de sine pentru reușita introducerii acelor.

Publicăm mai la vale un articol din guvernamentalul „Pesti Napló”, în care pe lângă scopul legilor introduse deja, ni se arată deja și efectele „salutare” din cele trei pătrare de an de când sunt introduse acele legi.

Mai mult, ni se arată încă și un alt scop, pe care nu l'am cunoscut până acum: **contopirea prin rasa magiară a tuturor confesiunilor**; în care însă, nu ni se spune, ci ne lasă să ghicim noi, și aceea nu pōte fi alta, decât confesiunea cea acum recipiată,

confesiunea israelită. Și acesta o deducem de acolo, că cu nōuele legi politice-bisericesci, aceia în toate confesiunile au lovit afară de cea israelită, care n'a fost nici barem recunoscută la noi în țēră până în anul trecut.

Ca să nu fim bănuți de vre-o interpretare tendențioasă a pasagiului respectiv, étă l și în original:

„Külömben is a magyar faj, amely a vallásgyűlöletet éppen nem, vagy csak igen jelentéktelen mértékben ismerte, (!? Red.) alkalmasabb minden más fajnál a küllömböző felekezetek összeolvastására”.

Mirósă prea mult a semitism, decât se-l pōtă interpreta cineva fals.

Va să dăcă, scopul căsătoriei civile este magiarisarea, ér magiarisarea contopirea confesiunilor crestine din țēră în confesiunea israelită numai acum recipiată.

Intr'adevăr lungă mână și mare putere are alianța israelită.

De altcum vom reveni în numărul viitoriu asupra acestui articol și până atunci îl publicăm numai în traducere pe cât se pōte de fidelă, ca să l cunescă întreg și cetitorii noștri și la rëndul seu combinându-l cu interpretările și deducțiunile nōstre, să-l scie aprecia după merit și să se scie apēra de tendențele poriculose nēmului nostru, ce se cuprind în aceste legi, căroră trebuie deocamdată să ne supunem fiind-că sunt deja sancționate de Maj. Sa și au intrat în vigōre de lege; dar nu ne e permis a nu lucra pentru ștergerea seu cel puțin pentru revisuirea și modificarea lor pe cale legală în favorul bisericilor crestine atacate atât de nedem prin ele.

Étă acum articolul respectiv din „P. N.”:

(b.) *Rasa magiară are puțină putere de asimilare; mai mult se estinde decât contopesc.* Cu proporțiile sale mari de înmulțire înainteză și cucereșce pas de pas; dacă nu vor întreveni împrejurări păgubitoare, pōte va cuceri — abstracție făcēnd dela câteva insule mai mari de naționalități — întreg teritoriul patriei. *Asimilarea ei politică arată deja mai*

prețioșe rezultate; dar numai acolo, unde printre marile grupe magiare stau tescuite minorități mai neînsemnate de naționalități, cari deși n'au devenit și după limbă magiare, politicesce totuși se pot numēra la rasa magiară, pentru-că acelea încă nu s'au deșteptat la conștiința lor națională. Insași în privința limbei, rasa nōstră are însă puțină putere de asimilare.

Cu această să fim în curat. Fiecare politic și întrēga națiune trebuie să scie, că tot rezultatul puterei nōstre politice și sociale, precum și a instituțiunilor nōstre culturale este aprōpe disparent de puțin încă și în privința învērării limbei statului. Națiunea trebuie să-și cunoscă avēntagiile și desavēntagiile sale. Trebuie să scie, că până când și în Belgia numărul acelor, cari și-au însușit limba franceză s'a urcat dela șese procente la unsprezece, până atunci la noi numărul acelor, cari învață limba magiară, s'a urcat în deceniile din urmă la nemți numai cu cinci, la slovaci cu două și jumătate și la români numai cu 1.25 procente. Și și urcarea această s'a întēplat mai cu sēmă la orașe, ceea ce adevēșce neindoit și prin faptul complinit, că între anii 1880 și 1890, numărul celor ce sciunguresce la orașe a crescut cu treizeci și cinci de procente, până când în provincie numai cu cincisprezece. *Apoi însușirea limbei magiare încă nu e tot una cu magiarisarea. Inteligența valachă aprōpe fără excepțiune scie unguresce, și totuși cea mai mare parte din ea stă în contradicțiune cu ideea de stat magiar.*

Pe terenul asimilării politice însă am fost mai norocoși și sperăm, că vom fi și de aici înainte. Politicesce am legat de noi pe cea mai mare parte a inteligenței, slovace, rutene și sërbe, ba încă la rasele acestea și pe însași maioritarea poporului. Puterea asimilării politice la rasa nōstră se manifestă încă și în aceea, că și-a sciut imprima timbrul seu și asupra unei însemnate părți a naționalităților. Opera înființării statului național așa dară mai întâiu trebuie pe terenul asimilării politice, să o organizăm, și în privința această abia avem instituțiune, care ar avē un rol de factor mai puternic ca căsătoria civilă.

Mai de mult nobilimea a fost astfel de instituțiune de asimilare politică ér acum e căsătoria civilă. Abia sunt trei pătrare de an, de când e în vigōre această instituțiune și deja atât de însemnate re-

FOIȚA.

In cercul familiei.

(Incheiere).

După numărul membrilor cari să înscriu mai întâiu nu ne putem lua, este o greșelă, dacă să caută a se atrage aprōpe întreg satul pentru așa ceva, adese-ori un simbur sântos de 25—30 membrii e de ajuns. Casa de păstrare creșce mai târziu de sine. Prin așa ceva și se dă ocașie a respinge pe acei cari prin purtarea lor ar putea să compromită interesele acestei reuniuni. Așa dar iubii consăteni adunați-vē în o societate și puneți-vē pe lucru, căci Iisus Christos a dăis: „Să iubesci pe de-aprōpele teu ca pe tine însuși, și mai mare iubire nu puteși arēta vecinului vostru lipsit, decât constituindu-vē în o societate, prin care să puteți cu ușurință și la timp sări în ajutorul celor lipsiți”.

Domnul învățator are dreptate, strigară toți cei de față. S'a sfătuit ca să se țină în o dăi potrivită o adunare publică, în care învățătorul ambulant va avea să esplice omenilor folosul și scopul unei asemenea case de împrumut. Ca până atunci omenii să nu-și

uite de cele vorbite în această privință, notariul, care și până acum a arētat cel mai viu interes pentru înființarea acestor case de ajutor și a luat însărcinarea, ca în fie care Duminecă să discute cu poporul despre așa ceva, așa că la adunarea publică și când se va pune baza înființării, nu va trebui multă osteneală, căci omenii vor recunōșce folosul ce li'l pōte procura așa o casă, fiind deja instruați.

Țēra nemțescă este în privința această una dintre cele dintăiu, acolo pe lângă instituțiunile de binefacere din orașe, publicul nu dă uitării satele, dacă să face o scōlă la oraș nici la sat nu se lasă mai pe jos. Baza caselor de împrumut la sate a pus'o primariul Raiffeisen, care a înființat prima casă de împrumut la anul 1862 în comuna Anhanseu, și de atunci până acum s'au înființat peste 120 casse de felul acesta în comunele din țēra nemțescă. Caselle de împrumut pe baza solidarității reciproce caută cu ori-ce preț a închide ușile cămătarilor cari nu au altceva în vedere decât exploatarea poporului.

Cu înființarea unei case de împrumut trebuieșce umblat încet și în marginile împrejurărilor locale. Fie care grăbire orbă pōte aduce pagubă. Caselle de împrumut să fie de parte de politică și partide.

Căștigul curat al acestor casse nu se va împărți ca dividende, ci el să servescă pentru înființarea unui fond de rezervă sau pentru formarea unui capital al reuniunii de cea mărime, care cu procentele lui să acopere cheltuielile de administrație, așa ca reuniunea să nu fie silită a lua procente mai mari dela cei ce se împrumută, decât procentele pe cari trebuie să le dea ea pentru banii depuși. Dacă se împărtesce căștigul între membrii cum se întēplă această la alte societăți, atunci bieții datorasi trebuie să plătescă ei dividende omenilor mai cu dare de mână. Ba împărțirea de dividende este numai un iritament pentru întreprinderi prea îndrășnețe și pentru speculațiuni cari pot ușor ruina reuniunea din cauzele acestea și pentru cotisațiunile plătite ca membru nu se dă mai mari procente, decât pentru banii străini luați ca împrumut.

Și banii depuși de membrii pot aduce îndată ceva procente.

La așa o reuniune și cel mai sērăc om să pōte primi ca membru. Omenilor insolubili destrăbalați și cheltuitori, chiar dacă dispun de ceva avere societatea nu le pōte sta la dispoziție. Cassa de împrumut nu trebuie exploatată pentru speculațiuni și pentru a da ansă la facere de datorii zadarnice. De aceea

ea nu dă decât împrumuturi mici și numai pentru scopuri tolositoare. Omenilor cari au deja datorie nu li se dă împrumut, afară numai dacă își achită datorie veche, numai în casuri escepționale, când administratorii ei sunt pe deplin convinși, că cutare sau cutare datoras este demn de ajutorat.

Nici pentru cumpărare de pământuri nu să prea dau bani cu împrumut, căci țēranul e datat a aduna pământ cât să pōte de mult, și el nu judecă că are cu ce l exploată. Societatea are mai mult în vedere de a ajuta pe țērani cu bani, ca ei să-și pōtă lucra pământul care-l au deja. Ea caută a oprî vëndările de pământuri prin licitațiune, chiar acolo unde e imposibil de a scăpa pe țērani de vëndare, ea pășesece la mijloc, cumpără pământurile și le dă tot aceluia dela care le-a cumpărat bine înțeles că nu de pomână ci cu o arēndă mică, așa ca un țēră harnic printr'o muncă încordată și cruțare ér pōte să revină la moșia lui.

Prin satorirea unui credit anumit și mărginit pentru membrii singuratici, prin o priveghere sigură asupra datorasiilor în ceea ce priveșce purtarea economiei la ei, nu se pot întēpla perderi, chiar la chizeși sau garanți nu se trebuie atăta băgare de sēmă, cea mai mare băgare de sēmă să fie pentru datorasi,

sultate putem constatata în privința contopirei politice. Procesul contopirei diferitelor rase s'a pornit dealungul și latul Ungariei sub egida instituției căsătoriei civile. *Între români și magiari până acum nu s'au întemplat un număr mai mare de căsătorii*, dar da, între slovaci, croați și magiari, și proporțiile din ce în ce vor lua tot mai mari măsură, după cum instituțiunea de stat a căsătoriei va elibera cetățenii fereți de sub puterea preoților naționali.

Interesant se formează și proporția căsătoriei între creștini și evrei. Nu numai în capitală, ci și în provincie e destul de însemnat numărul căsătoriilor mixte ce se fac între evrei și creștini. Și apoi numai despre vre-o câteva luni e vorba, ce va fi după țeci sau o sută de ani? Instituțiunea căsătoriei civile a adus pretutindenea în mare măsură la contopirea socială a jidovimeii, unde anti-semitismul n'a împiedecat opera contopirei. Jidovimea Franței cu deosebire prin căsătoria civilă s'a contopit cu totul în societatea franceză. În Germania căsătoria civilă în proporție e instituțiune tineră, totuși pe terenul contopirei a produs și acolo frumoase rezultate, și dacă antisemitismul nu arunca sabie ascuțită între creștinism și jidovime, deceniile cele două acum decurse ar fi dus la contopire și în mai mare grad. Căsătoria civilă austriacă din necesitate și cu caracter înfierătoriu a oprit în Austria lățirea repede a asimilării; dar mai cu seamă o împiedecă pășirea pe față și obraznică a antisemitismului, care a dat capitala imperială austriacă în puterea furibunților urei de rasă. E fapt, că în timpul mai nou în Austria a decăzut în mod surprinzătoriu numărul căsătoriilor mixte, până când în străinătate s'a urcat.

În Ungaria putem declara de împrajurare norocosă, că antisemitismul s'a stins cu ani înainte, decât a venit în viață căsătoria civilă. De altcum rasa magiară, care n'a cunoscut ura religioasă, ori o a cunoscut în măsură neînsemnată, e și mai acomodată decât ori care altă rasă pentru contopirea diferitelor confesiuni. Dar și partea mare preponderantă a jidovimeii magiare deosemena fără exemplu e aplicată pentru de a se absorbe în corpul națiunii; tocmai de aceea efectul căsătoriei civile în Ungaria promite a fi extraordinar de favoritoriu pentru asimilarea socială a jidovimeii. Jidovimea — această trebuie s'o recunoască ori și cine — și până acum, dintre toate rasele și confesiunile, ea a arătat cea mai mare aplicare și în privința asimilării de limbă, pentru-că conform conștiinței poporului dela anul 1891 din șapte sute mii de jidovi numai puțin ca patru sute cincideci de mii, așa dară aprópe șesedece de procente, s'a declarat de limbă maternă magiară. Ei dar, din civii de legea jidovescă ai statului ungar 233,000 adecă 33 de procente înainte de asta cu cinci ani au fost încă de limbă maternă germană, 13000, adecă aprópe două procente, de limbă maternă slovacă și mai mult de 5000 de limbă maternă română. Datele acestea adeveresc, că nu s'au asimilat gramaticește din jidovime până acum 34 de procente, dar e foarte apli-

cată pentru asimilarea politică și socială, și acesta în scurt timp va trage după sine totodată și asimilarea limbistică. *Principalul mijloc al contopirii sociale este căsătoria civilă, care între împrejurările speciale ale Ungariei va avea efectul cel mai binefăcătoriu pentru producerea legăturii de sânge a raselor și confesiunilor*, adecă pentru încetarea celor mai infernale contraste. Nu numai creștinii și jidovii, ci toate naționalitățile, cu mult mai mult se vor contopi unii într'alții prin mijlocirea căsătoriei civile, decât înainte de acesta.

Căci până când afacerile de căsătorie erau în mâna preoților confesionali, aceștia totul făceau ca să împedecă pe credincioșii lor dela căsătorii cu indiviți de alte confesiuni. Și fiindcă confesionalismul în cele mai multe cazuri concade cu conceptul naționalității, acesta a fost una din principalele cauze, că asimilarea diferitelor rase atât de mult a rămas înapoi în Ungaria. Fără îndoială fanatismul religios și acum se va lupta în contra contopirei și în privința acesta nu e deosebire, între ultramontanismul catolic, greco-oriental și jidan, care cel din urmă încă tinde, ca părechile mixte să nu se împărtășesc de binecuvântarea religioasă. Toleranța religioasă însă atât de afund a străbătut în genul națiunii, încât ultimele încercări ale spiritului confesional puțin vor strica.

Instituțiunea căsătoriei civile așa dară din an în an, din deceniu în deceniu își va exercita efectul formării națiunii fără nici un sgomot și fără nici o silă. Rezultatele primitive se pot deja observa și deja sunt de ajuns pentru justificarea ulterioară a politicii bisericesci triumfătoare. *Căsătoria civilă aiurea e instituțiune numai de stat, la noi e totodată și națională, pentru-că e factor învingătoriu și neapărat de lipsă pentru asimilarea politică*. Deja rezultatele de până acum lovesc cu mânia sentimentului național pe aceia, cari totul au făcut pentru căderea programului politic-bisericesc și în tot patriotul adevărat deșteptă dorința ulterioară, că de ar fi intrat în viață căsătoria civilă înainte de acesta barem cu un jumătate de secol. Dar rezultatele de până acum deșteptă în opiniunea publică totodată și cel mai neîndurătoriu dispreț contra acelor, cari sunt destul de orbi ori de reși, că încă și acum agită în contra acelei instituțiunii, care atât de eficace ne promovează interesele naționale.

Vom reveni.

Posiția guvernului Sturdza. Eță ce amănunte aduce „Keleti Értesítő“ despre starea politică internă a României:

Opoziție și guvern de-opotrivă recunosc, că starea actuală e de nesușinut. Vătămarea întemplată asupra bisericii naționale prin delaturarea cu puterea a metropolitului a clătinat poziția guvernului mai mult, decât ur-

mările aceleia ar fi mult timp evitabile. La adunarea populară ținută în timpul din urmă de conservatori, a luat parte fruntea cetățenilor. Și din provincie au mers mulți în capitală. A fost interesant, că Catargiu, conducătorul partidului, s'a provocat la aceea, că și sub principele Cuza, la anul 1861, a fost delaturat dela postul său metropolit de atunci; el a fost atunci referentul afacerii în cameră și a fost destul, ca prezentarea raportului său să provóce căderea grabnică a cabinetului. Take Ionescu a atacat de tot vehement guvernul, care din nou a compromitat țera. Și guvernul a ținut adunare de popor, la care a vorbit și însuși ministrul-președinte Sturdza; declarațiunea sa însă s'a abătut dela declarațiunile de mai înainte, cu cari vrea atunci să justifice delaturarea metropolitului. Atunci guvernul și presa sa afirma, că fostul metropolit e eretic, tălhar și s'a asociat cu asasini, ér acum Sturdza a afirmat că pentru aceea a trebuit să lipsescă pe metropolit de dignitatea sa, pentru-că ambițiunea sa personală și-a pus-o peste puterea sinodului și a guvernului. Și însuși partidul guvernamental a văcut starea unilaterală în care a ajuns guvernul; guvernul a încredințat ce e drept pe Mărzescu, vice-presidentul senatului, ca să începă pertractări de pace cu metropolitul, dar metropolitul a respins hotărât orice încercare. Procesul de calumniare ce a intentat metropolitul în contra „Voinței Naționale“, fôia ministrului-președinte, într'adevăr va descoperi amănunte ce vor face senzațiune. În sinul guvernului se ia ca serios, că după întrunirea camerei la toamnă, în Septembrie, ministrul-președinte va trebui să se despartă de poziția sa. Să ție, că următorul lui ar fi principele Ghica, președintele senatului, dar el ar pute forma numai un cabinet de tranzițiune și e întrebare, că ar putea restabili liniștea, pentru-că la agitarea spiritelor nu în mică măsură contribuie și faptul, care din ce în ce iasă mai mul la ivelă, că vătămarea făcută bisericii naționale a fost preparată deja de mult, și încă intriga s'a pornit din palatul Propaganda Fi-dei, a cărei fire se concentrează în mâna cardinalului Ledehovszky.

Ce țieți dlor dela „Unirea“: nu e papismul intrigant, „De rost și din carte?“

Revista politică.

Maiestatea Sa Monarchul nostru a numit pe ambasadorul extraordinar și ministrul plenipotențiar în Stuttgart, Conte Zichy, ca ambasador și ministru la curtea regală din Bavaria. Ca ministru plenipotențiar și ambasador la curtea regală din Württemberg precum și la curțile din Baden și Hessa, a fost numit consulul Stephan Barian de Raseca. („Cor. Vien.“)

O corespondință din Budapesta, adresată țiearului „Poll. Corr.“ din Viena, vorbește despre reîntruni-

rea camerei magiare din Septembrie și declară, că cea dintâiu versiune, după care se va întruni numai, ca să audă rescriptul de disolvare, este scornită, ca să se scóta alegerile la ivială și să se începă de acum agitația electorală. A doua versiune, după care guvernul imediat la deschiderea camerei va înainta proiectele pentru pactul austro-ungar, încă n'are o basă pozitivă. Să înțelege de sine, astfel să exprime corespondentul, că amândouă rezultatele ajunse până acum prin pertractările asupra pactului, însă e evident, că nu se pôte calcula de acum un termen precis, când vor puté ajunge proiectele guvernului înaintea camerei. Este curios deci, că aceste versiuni țiearistice basate pe scornituri vage, se folosesc deja astăzi într'un mod agitatoric, pe când de altă parte e acusat guvernul, că e neglijent și că nu-i succede nimic în cestia fundamentală a postului.

Corespondentul din Pesta ia în apărare pe guvern; lucrul e limpede. Ceea-ce însă e pozitiv până acum, este că în cestia cuotei fôrte cu greu va fi în stare guvernul magiar să-și realizeze dorințele sale. Austriacii își vor susține pretensiunile și astfel neajungând la o împăcare, pôte că disolvarea camerei va fi cât de curând înomisiabilă. Care guvern va veni atunci la putere și cum se va purta față cu noi, nu o putem sci de astăzi. Bine ar fi să capete odată minte ca să nu se căiască mai târziu.

* *

În dieta Austriei de jos a ajuns la discuție în 3 l. c. nou reforma electorală și s'a primit cu o majoritate de două treimi. În decursul debaterii s'a întemplat un mic incident, provocat de deputații Gregorig și Schneider. Gregorig a vorbit despre confiscarea bunurilor, cari sunt în mâinile Jidovilor și despre aplicarea gârbaciului pe spatele Jidovilor. Pentru acesta a fost chemat din partea presidentului la ordine. Schneider a propus, ca să li se ia Ovreurilor dreptul electoral pasiv și activ și a clasificat contactul dintre Ovreurilor și ómeni între sancțiunea penală a §. 129 Al. a de transgresiune contra naturii cu animale

* *

Papa s'a exprimat în modul următor față de preoții ungari cari comunicaseră că automatisarea catolică face progrese în Ungaria: Am sciut tot-d'una că națiunea ungară e buna și fidelă religiunii și asta mă face să sper, că vor veni timpuri mai bune pentru unguri. Francmasoneria și banii ovreurilor, precum și liberalismul susținut și

căci nu rar se întemplă că un om care e scăpătat și începe a-și împrăștia azearea, găsesce chizeși buni și platnici, dar tocmai aci trebuie căutat că ore chizeșul nu caută se exploateze pe datorăș în favorul lui. Sunt cazuri unde chizeșul îndemná chiar pe datorăș a se împrumuta dela cassa de ajutor, ca să pótă pune mâna pe moșia lui, căci cassa de împrumut în cas de neplată se acăță de chizeș, chizeșul la rândul lui cere vëndare asupra averii datorășului.

Cassele de împrumut încă pot suferi perderi, și acesta numai atunci, când dau bani cu împrumut la ómeni cari nu sunt demni de așa ceva, adecă la ómeni fără credit.

Dintre puținele casse țărănesci de împrumut, cari există, încă nici una nu a avut să înregistreze pagube. Să înțelege de sine, că acesta provine de acolo, că ele cunosc toate împrejurările locale și s'au ferit a da bani cu împrumut la ómeni cari au datorii deja în alte părți, ba o parte din membrii sunt oficiași comunali, și ei sci despre toate datorii din comună, și cassele acestea nu se estind decât cel mult asupra alor 5—6 comune.

Obieștiunea, că țeranii nu sunt punctuali în ce privește plata datorii și a cametelor, că prin așa ceva cassa de împrumut

nu ar putea subsiste, nu e la loc. Chiar dacă unii membrii la început nu sunt punctuali cu plata datoriiilor, nu trebuie desperat, căci cu timpul îi poți aduce la plată. Pe sate tot venitul țeranului e cunoscut. Dacă țeranul nu vine să-și plătescă datoria după secere, atunci este înscințat (avisat sau chiar silit). Mulți vor ție că așa o înscințare nu va fi de nici un folos, și că unii membrii vor chiar repăși din cauza acesta. Dar pentru așa membrii nu e nici o pagubă. Pe ómenii soliși și punctuali nime nu-i va face să plătescă de silă, căci ei cunosc datorința lor.

Acestia, ceea ce fac alții de silă, ei fac de voie bună, și acestia nici când nu se vor plânge contra administrației cassei de împrumut. Numai prin așa o conducere punctuală rămâne societatea departe de pagube și nu mai prin așa ceva pôte lucra spre binele membrilor și în interesul întregii comune. Numai unei atari conduceri i-se pôte atribui, că nu numai că statul îi stră într'u ajutor, ci cassa la cas de nevoie pôte să se împrumute însași cu sume mai mici și mai mari după împrăgiurări, și capătă împrumuturile acestea cu o dobândă cât se pôte de mică.

Mulți sunt de părere, că prin dese înființări de casse de împrumut, li se dá ómenilor ocaziune de a face datorii și că dato-

riile se sporesc. Dacă se administrează bine aceste instituțiuni de cătră ómeni harnici, dacă caută ca cametile să fie plătite la timp, dacă cotisațiunile dela membrii să încasséză regulat, atunci aceste instituțiuni numai bine pot aduce atât membrilor, cât și celorlalți ómeni, ba membrii urmând regulat cu plata cotisațiunilor și ar putea face chiar un mic capital, căci acesta este economia cea mai bună dela care un om cinstit nu se retrage și cu toate că unii vor ție că e economie silită, dar cum e cum nu, destul că e bună.

Dacă această societate s'ar ocupa numai cu încassarea cotisațiunilor și cu darea de împrumuturi, atunci ea nu ar face altceva, decât pe samsarul. Ba dacă ar împrumuta și pe ómeni cari sunt deja datori prin alte părți atunci în scurt timp s'ar ruina și ar perde totul, căci datorășii nu ar mai replăți capitalul împrumutat și când o societate ajunge ca prin judecată să-și scóta banii dați cu împrumut, nu mai pôte avea durată lungă. Societatea dá cu împrumut banii pe timp mai îndelungat, și ca să nu fie silită a refusa creditul unor clienți solvabili ea încă trebuie să se împrumute dela alte societăți mai mari, și ea încă are aceleași obligațiuni față de societățile mai mari, pe cari trebuie să le aibă datorășii acelei societăți față de societate, adecă

punctualitate în ce privește plătirea cametei și replătirea capitalului.

Cu cassa acesta de împrumut este împrunat și o cassa de economii, care dá cea mai bună ocaziune atât membrilor cât și altor săteni și cu deosebire servitorilor și copiilor, de a și depune tot banul pentru a forma un capital ore-care, și banii depuși le aduc camete sigure. Acesta este cea mai mare binefacere căci în comune unde nu sunt astfel de instituțiuni, banii se depun o parte destul de însemnată în cassa de păstrare alui Itzig, adecă la cărcimă, există însă o cassa de păstrare atunci servitoriul își aduce banii căscigați la cassa de păstrare și se lasă de vizitele ce le făcea păgânului Itzig, prin asta se naște în om simțul de păstrare, și luxul e combătut, căci țin om care a început a depune odată la cassa de păstrare ceva parale, să restringe și și cumpără numai ce-i este neapărat de lipsă, tot ce prîsosesce duce de măreșce sumulica la cassa de păstrare.

Dar cea mai bună păstrare este a te face membru, căci înscriși odată trebuie să urmezi cu plata cotisațiunilor, și la început mai toți membrii însuflețiți plătesc regulat, mai târziu însă se află câte unii cari s'ar lăsa, dar nu pot, căci în cas de neurmă

încurajat de Ovrei, sunt cei mai periculoși dușmani ai poporului unguresc, care încă din nenorocire nu simte acest adevăr.

(„Cor. Vieneză“.)

Destituirea metropolitului Ghenadie.

Cetim în „L'Independance Roumaine“:

Trebuie să se ridicat asupra execuției sumare a metropolitului primat.

Actul acesta este încă și nepolitic tot odată; totă lumea o recunoște, chiar în cercurile guvernamentale, mai cu seamă întru cât privește partea nepolitică a afacerii, ministrul se ascund însă sub legalitatea Sf. Sinodului.

„Ce voiți să faceți de ei; Sf. Sinod a judecat, a retras metropolitul darul, l'a interzis să slujască în biserică; I. P. S. Sa Ghenadie ne mai fiind arhieriu perde de jure titlul de metropolit. Guvernul era obligat să execute hotărârea Sinodului, hotărâre suverană definitivă“.

De astădată nu ni se spune: „Eșim din legalitate pentru a reintra în drept. Guvernul ne dă, din potrivă, că judecata Sf. Sinod e un anachronism, că e un act inchiuzitorial, dar perfect legal“.

„Eșim din drept pentru a reintra în legalitate“.

Pusă pe tărâmul acesta, chestia capătă un caracter mai politic sau nepolitic, echi-tabil sau inechitabil, după cum îl vedeți. Nu se mai pot invoca atunci rațiuni de oportunitate, cu grija situației care, în împrejurări, e singura preocupare. Nu e tot așa când e vorba de legalitate. Nu se mai pot invoca atunci rațiuni de oportunitate, se poate admite ca o opoziție să nesocotească ordinea legală, acesta nu-i admisibil din partea unui guvern care e organul legii.

Să încercăm deci a ne da seama dacă destituirea metropolitului e într'adevăr legală.

Într'un articol precedent am arătat cum chestia aceasta se rezolvă în spiritul și litera regulamentului organic.

Avem, aci, cel puțin o indicațiune istorică a cărei valoare nu poate fi trecută cu vederea.

Să ajungem însă la legislația actuală. Din timpurile cele mai depărtate avem în România unirea statului cu biserica, cu supremația celui dintâiu asupra celeialalte.

P. S. S. Ghenadie din Vâlcea a caracterizat foarte bine raporturile dintre biserică și stat dîcînd, când a fost ales episcop: „La Români, demnitarii cei mari ai bisericii sunt expresia sfințeniei religioase unită cu suveranitatea națională“.

Etă formulă adevărată.

În România, episcopul nu este expresia bisericii, căci nu l'a ales Sf. Sinod, — autoritatea această eclesiastică nu-i conferă nici darul; — el nu e nici expresia parlamentului, căci nu acesta îl alege. La noi, episcopul este alesul bisericii și al statului reprezentat

prin membrii ortodoxi ai senatului și camerei și prin șeful statului care-l confirmă.

Principiul electivității înalților demnitari a fost introdus în biserică prin acte de caracter politic. Așa, avem înaintea Constituției canonice a lui Mihail Vitezul din 1596, confirmată de decretul din 1630 al lui Leon Stefan și de cel din 1647 al lui Mateiu Basarab. Principiul acesta și-a găsit aplicația culminantă în art. 359 și 360 din regulamentul organic. Mai târziu, constituția din 1866, în art. 21, al. II, declară că religia din orientului e religia dominantă a statului român și aliniatul final al aceluiași articol dispune că „metropoliții și episcopii bisericii ortodoxe române se aleg după modul determinat printr'o lege specială“. Legea sinodală din 1872, în fine, ca și constituția, proclamă încă odată sfințenia și sfințenia și sfințenia, cu supremația statului de câte ori e vorba de un act care atinge un fapt social sau politic.

Să dăm pilde practice?

În biserica ortodoxă română, arhierul acordă darul diaconului și preotului. Dar cine conferă demnitatea de arhier? Art. 25 din legea sinodală răspunde la întrebarea aceasta: „Arhierii se aleg de către Sf. Sinod în înțelegere cu guvernul“.

Să presupunem că ar exista o vacanță. Sf. Sinod alege trei candidați. Din acești trei șeful statului confirmă pe unul singur; ceialtalți doi rămân ceea ce au fost în momentul alegerii lor.

Deci, nu sinodul dă arhieria, cum se încercă unii a susține.

Acum, cine ridică pe arhierii la demnitatea de episcop? Sf. Sinod? Nu. Parlamentul? Șeful Statului? Nu. Alegerea unui episcop se face de către un colegiu special care formează un fel de Sinod, în ierarhie superior Stului Sinod de drept comun, pentru-că se compune: 1-iu din membrii Stului Sinod și al 2-lea din toți deputații și senatorii ortodoxi (art. 1 din legea sinodală).

Colegiul acesta, presidat de metropolit (art. 5) are un caracter spiritual vremelnic fiind format din membrii Sf. Sinod și din persoane laice, reprezentanți ortodoxi ai națiunii.

Așa fiind, de unde ar rezulta dreptul unei fracțiuni a acestui colegiu de a destitui pe acela care a fost ales, fără ca să aibă pentru aceasta consimțământul tuturor celorlalte cari formează autoritatea ce investeste?

Destituirea ca și alegerea unui metropolit este un act de caracter mixt, spiritual și vremelnic totodată. Numai o autoritate spirituală-vremelnică poate să o decreteze, afară dacă ar exista un text de lege care să confere acest drept Sinodului. Unde există textul acesta? Nicăiri. Din potrivă, art. 15 și 16 din legea sinodală pun formal sub competența Sinodului numai actele pur religioase.

Pur religioase. Aceasta indică lămurit existența a două categorii de acte, unele pur religioase, altele mixte, cum am dis mai sus. Numai cele dintâie sunt de competența Sinodului. Dar destituirea unui metropolit intră

cu plata, cotisațiunilor, conform statutelor ei perdu cotisațiunile plătite deja și atunci fiecare nu voese să perdă ce a plătit și face o economie silită dar pe de altă parte forte la loc. Aceste cotisațiuni au următoarea însemnătate:

Deși cotisațiunile acestea nu sunt ale societății ci ale membrilor, totuși nici un membru nu poate dispune după placul lui de cotisațiunea sa, cât durează societatea. Conform statutelor nici un membru nu poate să cedeze nici să zălogescă partea lui ce o are în cotisațiuni la societate.

2. Numai pe calea aceasta de silă se pot aduce unii membri acolo, de așa aduna (păstra) ceva parale de așa câștiga un credit.

3. Prin plătirea regulată a cotisațiunilor din partea membrilor, societatea ajunge în scurt timp la un capital oarecare și atunci membrii au mai multă libertate ca când lucră societatea cu bani străini. Dacă de exemplu cotisațiunea unui membru s'a satorit la 100 fl., și societatea numără 100 de membri, atunci ea la dispoziție o sumă de 10,000 fl. care ajută la cas de mare pentru a pute veni în ajutorul cas de nevoie ómenilor din sat.

4. Dacă a crescut fondul de rezervă așa de mare încât din cametele lui se se potă acoperi cheltuelile de administrație, atunci societatea potă da împrumuturi cu dobânzi

foarte mici. Sunt deja multe societăți de felu acesta, cari nu sunt avizate a scote cheltuelile de administrație din partea datorasilor.

5. Adevăratul câștig curat al caselor de împrumut se compune de regulă din produsul dobenzilor, care de multe ori abia e de ajuns pentru acoperirea cheltuelilor de administrație. Să întimplă vre-o pierdere atunci acesta trebuie reparată prin supra-contribuțiune (contribuțiune suplimentară) din partea membrilor. Acestă stare însă e foarte simțitoare pentru membrii și mulți se desgustă. Altfel stă cazul cu societățile cari s'au format un fond de rezervă, aci la casuri de pierderi au unde să întinde și nu supără pe membrii

Din toate aceste reese, că în toate comunele înființarea acestor case de împrumut nu pot fi decât folositoare și binefăcătoare. În ziua de astăzi prin mijlociri de felu acesta ajutorul de sine ajunge mai departe decât prin legi de ale statului. „Ajută-te însuși atunci te ajută și Dumnezeu“, dîce Americanul practic. De ar recunoște și țeranii noștri acest adevăr, și aducându-și aminte de proverbul „Un om și face țarie“ se se adune toți omverbul și se formeze o societate sub motto: „Unul pentru toți și toți pentru unul“.

București, 25 Iunie 1896.

Ioan Cândea.

evident în categoria a doua, căci actul acesta are în același timp un caracter spiritual și vremelnic, ca și alegerea acestui demnitar.

Art. 24 din legea sinodală confirmă și mai mult teoria noastră.

Protopopii și protostolii se numesc și se destitue de către metropolit sau episcopii (sau de minister, după legea nouă).

Ori, dacă metropolitul sau episcopul destitue pe protopop, e pentru-că unul sau altul îl numesce. Cum ar destitui Sf. Sinod pe metropolit, episcop sau arhieriu, din momentul ce nu Sinodul îi conferă demnitatea acesta? Nu dînsula dat lui Ghenadie arhieria pentru-ca să i-o potă lua.

Se înțelege că dacă metropolitul, dat în judecată, ar fi condamnat pentru un fapt care-i atrage pierderea funcțiunii, e drept destituit, fără pierderea funcțiunii electorale, căci aci recădem în dreptul comun.

În cazul de față, guvernul s'a ferit să trimită pe metropolit înaintea justiției pentru un fapt de drept comun; a găsit că e mai comod să l' suprimă înaintea judecății.

Un precedent istoric celebru va face să reiasă și mai bine arbitrarul procedurii urmată cu metropolitul.

În epoca clasică a ortodoxiei găsim procesul lui Ioan Chrysostom. Pe vremea aceea Sf. Sinod era singur competent să alege pe episcopi, pe metropoliți și patriarhi.

După o judecată care a durat 50 de zile — nu 24 de ore ca pentru metropolitul Ghenadie, — judecătorii s'au adresat împăratului Erodiad rugându-l să confirme sentința lor: „Împărate, care poruncesci lumii întregii... fă ca mila ta pentru unul să nu fie pierderea tuturor“!

Cinci-sprezece zile în urmă, la 20 Iunie 403, confirmare al împăratului Curie de confirmare al împăratului și, venind în fața lui Ioan Chrysostom „îi ceru să părăsescă biserică și orașul“.

Unde e, cel puțin ordinul cu care notarul Sărățeanu s'a prezentat în fața metropolitului Ghenadie pentru a-i cere să părăsescă metropolia și capitala? („Timpul“.)

Noutăți.

Hymen. Anuția Popescu și Ioan I. Georgia fidați. Butteni, 10/22 Iunie 1896.

Catastrofa dela încoronarea țarului. Comisiunea însărcinată cu examinarea cauzelor catastrofei pe câmpia Chodinka a terminat lucrările și a constatat că responsabilitatea nu cade asupra nici unui funcționar. În urma acestei catastrofe au perit ca la 6000 de persoane. Suma fixată spre despăgubire se urcă la 6 milioane de ruble. („Cor. Vieneză“.)

Greva manufacturierilor din Petersburg. ce luase dimensiuni îngrijitoare a încetat în urma energice intervenții a autorităților. Mai multe sute de lucrători au fost expulsați. Diarelor li s'a interzis orice publicitate, făcînd mențiune la aceste întîmplări penente. („Cor. Vieneză“.)

„Sântul“ telefon. Menelic, regele Abisiniei, apropiindu-se tot mai mult de cultura europeană, în urmă a introdus și telefonul. Început l'a făcut în capitală. Scind însă, că supușii sei nu se supun îndată tuturor înovațiunilor și importurilor de cultură străină și cunoscînd totodată și aplicarea lor spre vandalism și ruinare a ori ce lucru introdus dela străini, ca să-și asigure telefonul de ruinare, a ordonat preoților, să vestescă poporului și să declare, că telefonul e „sânt“. Astfel și-a asigurat existența telefonului în țera sa.

Cărtaș chiar și după marte. În comuna neînsemnată Nompas-Val de lângă Amiens, nu demult a murit un pasionat cărtaș. Conform testamentului, conductul funebrel a stat înaintea fie-cărei cărcime pentru a juca un pichet și a bea câte un pahar de vin. Patru cărtași vestiți au dus luminile și i-au pus și în cosciug un ducent de părechi de cărți. Toți arangiatorii conductului au căpătat părți însemnate din lăsament.

Pâne veche. Un învățat german a arătat într'o conferință pâne de 4000 de ani, aflată în Egipt cu ocaziunea unor săpături științifice. E de tot negră, și cu lupa se

pot vedé încă în ea părțile de orz din care e făcută. E interesant, că cója, care e mușcificată de tot, în iod subțiat cu apă, s'a colorat în albastru, întocmai ca înăsprăla.

Cucima Sphynxului. Un învățat american făcînd nu deșabur ca permisiunea guvernului nisece săpături științifice între piramidele din Egipt, a observat pe vârful monumentului Sphynxului nisece afunđimi, din care a dedus, că acela a avut și cucimă (căciulă) pe cap. Așa a și fost, căci continuînd cu săpăturile, în apropierea aceluia, la afundeite, s'a găsit, întru un templu subteran deosebit, și-a găsit căciula binișor conservată. Se înțelege, e de pără, colorată în roșu și se ved pe ea chipul alor trei colonne de lotus și figura unui șerpe.

Căsătoria femeilor veduve arabe.

Dacă o femeie veduvă arabă voese ca să se mărite din nou, atunci ea trebuie, cu o și mai înainte de a se cununa cu noul bărbat, să mergă la mormîntul bărbatului repostat; acolo ea îngenușchie și se rógă plîngînd: „Să nu fii supărat pe mine și să nu fii gelos“. Dacă ea totuși cugetă, că repostatul ei bărbat e mánios, atunci veduva duce pe un măgar două vedre de apă la mormînt și după-ee și a finit rugăciunea varsă apă peste mormîntul soțului ei repostat, ca, pentru supărarea ce-o face ea mărítându-se, să fie mormîntul rēcorit pentru totdeuna.

Devisele Habsburgilor. Aprópe fiecare din domniitorii noștri din casa Habsburgilor a avut devisa sa deosebită. În cele de mai la vale comunicăm un mic escript din aceste

devises. Frumósă, delicată și demná de sentiamentele unei fidele de deviza Teresia: „Justitia et clementia (cu dreptate și îndurare,) până când bărbatul seu, Francisc Lotharingianul și-a ales chiar doue devises, una este „Pro Deo et imperio“ (pentru Dumnezeu și imperiu), éraltă „Lege vindice“ (sub scutul legii.) Modul civic de cugetare a fiului lor împărat Iosif îl reflectează fidel deviza „Virtute et exemplo“ (cu virtute și exemplu), deasemenea și pe cel al umanului și deșeptului Lipot al II-lea dîcerea: „Opes regum corda subditorum“ (bogăția regilor inima supușilor.) Ambe soțiile lui Ferdinand al III-lea iubeau cugetările îndesate ale clasiceilor; una, Anna Maria, infanta spaniolă, a luat tipul Ursului mic, în inscripția: „Vertitur, non occidit“ (se învêrte, dar nu se cobóră), cealaltă Eleonora Gonzaga, a înființat ordul cruciat-stelat de ađi cu devisa: „Salus et gloria, (mântuire și mărire). Insuși Ferdinand al III-lea și-a ales devisa de domnitorii aceiași și Cristian al V-lea rege danez, adevărat: „Pietate et justitia“ (Cu evlavie și dreptate) Vine apoi frumósă și înălțătoarea cugetare alui Iosif I: „Amore et timore“ (cu iubire și temere), mai departe devisa lui Lipot I: „Consilia et industria“ (cu înțelepciune și silință) „Aeguis ad astra“ (deșteptare și silință) și superba: „Cedite, pello duos“ (lăsați-mé, alung pe doi), adevă, cu privire la rēsaritul sórelui care întunecă luna și lucéfărul. Dela Ferdinand I, primul nostru rege din casa habsburgică, își are originea dîcerea însemnată, că: „Fiat justitia, pereat mundus“ (fie dreptate, peră lumea). Tot el a luat ca devisa dîcerea ađi destul de tocită: „Accidit in puncto, quod vix speratur in anno“ (adecă: se întimplă într'un moment, ceea-ce abia sperăm într'un an.) Mai departe îi plăcea a refera la sine și dîcerea superbă alui Carol al V-lea, „Plus ultra“ (și mai departe), precum și cestă mai înțeleptă și mai moderată: „Sobrie, juste, pie“ (tré, drept, îndurătoriu). Fiul seu Maximilian a domnit condus de aceste trei frumóse devises: „Dominus providet“ (se va îngriji Dumnezeu), „Justitiam vindice“ (apără dreptatea) și „Da pacem patrie“ (câștigă pace patriei).

Pățania unui rege. Regele Ludovic I. al Bavariei (mort la anul 1863) era un bărbat forte învățat și iubia mult natura; el petrecea în totdeuna vara mai multe săptămâni prin „Tegernsee“ (un finut muntos), fiind de obicei îmbrăcat în portul ușor de munte al țeranilor de acolo, adevă gubă scurtă, pantaloni scurți până la genunchi, tureci lungi, cisme gróse, o pălărióră mică și o bătă de munte.

Odată Regele se preumbla singur și înaintea lui urcau mai multe dame. Cam pe la jumătatea drumului se întorse una din dame spre el și crezând că-i un țeran îi duse: „Bade dragă, n'ai voi să ne duci lucrurile noastre până sus?” — „Förte bucuos”, răspuse Regele, și luând bagagiul damelor, plecă cu el înainte.

Pe drum îl mai întrebară damele despre una și alta și se minunau mult, cum un țeran simplu este în stare a da la toate întrebările așa răspunsuri alese, din cari se vedea multă cultură și știință. Una din dame îi duse: „Trebuie că dumniata ai stat odată mai bine?”

— „Vorbind adevărul, mie nu mi-a mers nici odată rău”, răspuse el.

— „Așa se vede, îi duse mai departe dómna, că dta vorbești cu totul altfel ca ceilalți țerani?”

Astfel povestind mai departe ajunseră în fine la țintă, aici scóse una din dame punga și-i dete călăuzului 30 cr. dícénd: „Poftim trăiesce și dta odată bine?”

— „Mulțămesc”, duse Regele Ludovic förte prietinos, „dar nu-mi este iertat să primesc bacșișuri?”

— „Pentru ce nu, întrebară damele mirându-se.

— „Adecă nu mi-a poruncit nimenea să nu primesc bacșișuri?” — duse atunci Regele ríđénd, — „dar acésta nu s'ar potriví cu starea și cu mândria mea?”

Damele începură cu hohot să rídă. „Cu mândria dumnilor, ai dís?... Dar cine ești dta?”

— „Eu sunt — regele Bavariei!”

Damele rămăseră înmărmurite. Începură apoi a borborosi câteva cuvinte, vrénd a-și cere iertare. Regele însă le mângăia ríđénd și își luă în modul cel mai prietinos diua bună dela ele.

Revolta din Mehadica.

Caransebeș, 30 Iunie n.

Foile din Budapesta povestesc detaluri de o revoltă a Românilor din Mehadica (Mehadica), care numai prin forța organelor politice a putut fi sugrumată. Au fost pușcați de gendarmi 20 de valachi, dintre acestia 4 au murit îndată, ér 2 ceva mai târziu; comitele suprem al comitatului Caraș-Severin, E. Jakabffy a dispus trimiterea unei companii de ostași, care în 25-lea a. c. a plecat din Caransebeș pentru ca să restabilească ordinea în numita comună.

Causa acestei revolte, după cele espuse de jurnalistica patriotică, ar fi nesupunerea Românilor față de dispozițiunile legilor scumpei (?) noastre patrie, prin cari ar avé să se reguleze ocupațiunile din izlasul comunal. Scim și mai mult; tendința corespondenților archișoviniști din Caransebeș a fost să înfățișeze lucrurile ca pornite din ură națională. Dar un funcționar onest, bine informat în cauză, le-a tras de astădată dungă peste socotélă.

Motivele cari au îndemnat pe Români la revoltă, isvoresc în parte din lipsa de pământ, așa dar ele sunt de natură agrară, ér în cea mai mare parte stările administrative nesănătóse au contribuit la vërsarea de sânge.

Voiu să espun fidel întâmplarea regretabilă, fără ca să fiu răpit de hiperzel național, după-cum au auzit-o din gura unui bărbat demn de totă încrederea, pe care l'am trimis, pentru eruarea tuturor faptelor, la fața locului. Éta deci faptul:

Prin decis al stăpânirii au fost pușcați 20 de capete de familie a preda ocupațiunile făcute în izlasul comunal, spre care scop a fost emis Vineri în 26 Iunie un funcționar cercual, care avea să efeptuească cele de lipsă în acésta cauză. Totodată s'a recuirat gendarmeria din Orșova, pentru-că în sat clocotia mai ales în contra primariului George Urechiatu, despre care locuitorii jinéu că li-au tradat cauza lor dréptă. Să mai credea că dacă vor ceda și nu vor sprigini interesele celor 20 de conlocuitori, vor ajunge să-și përdă și ei pământul ocupat din izlasul comunal. O nenorocire mare pentru sërmanii locuitori a fost venirea unui coșieriu pentru curățirea hornurilor; acesta a pretins 10 cr. dela fie-care cap de familie pentru serviciile cu observarea lui, că el trebuie însuși să încasseze taxa acésta, deóre-ce primariul nu i plătesce suma acordată de 75 fl. și încassată

dela particulari, pentru-că verosimil el însuși a păpat-o. Ne putem acum închipui ferberea în comună. Primariul trădătoriu al intereselelor particularilor, pe deasupra și rău administrată al averei comunale, căștigată cu sudóre cruntă. Sub astfel de împregiurări se presintă în comună pretorul Dellevan, un tiner cam ușuratic de minte, apoi funcționarul judecătóriei și supratenentul de gendarmi, locotenentul Bányai dimpreună cu 6 feciori.

S'a adunat înaintea casei comunale multă lume; bărbați și femei, bėtráni și copii. Dar nu s'au prezentat cu ciomaguri, cóse și sape după-cum scrie bestia de „Budapesti Hirnap” și alte jurnale, ci cu căciula în mână, cu rugarea să se delătore din oficiu primariul actual George Urechiatu, ér pe bărbații lor de încredere, pe șuplentul Iacob Șandru și pe Petru Șandru, fostul primariu din anul trecut, să-i slobódă în mijlocul lor. Acestia eșind afară, poporul i-a salutut cu entusiasm i-au ridicat în sus și cereau: „acestia să ne fie conducători, căci primariul de acum comite multe fărădelegi și volnicii, fără ca să respecteze votul reprezentanților; dicese mai departe, că primariul de acum ne mănacă averea, cum ni-a mănecat-o odată Nicolae Urechiatu (Nicolae Urechiatu a defraudat în faptă 3000 fl. pentru care fapt a fost întemnițat); dacă vor merge lucrurile tot așa, ajungem la sapă de lemn și vom trebui să părăsim casele și satul nostru; ne rugăm să denumiți de primariu al nostru pe Iacob Șandru”, dicese mai cu sémă. Solgăbiréul în loc de a-i mulcomí le răspunde brusc: „acésta nu se va întempla, va rămâné primariu acela pe care eu îl voiú voi”. La provocarea ca să se îndepărteze, mulțimea a răspuns că nu se vor duce până nu va fi destituit primariul.

Aceste parlamentări au decurs între mulțimea adunată pe stradă și între funcționarul din lăuntru al casei încuiate. Atunci o femeie se aruncă asupra porții cu cuvintele: „stați pe loc, am să spun eu dlor, ce fapte comite primariul nostru”. Pórta slabă se deschide și o aripă lovesce pe locotenentul de gendarmi peste piciorul stâng, care deschide și cealaltă aripă și trecénd peste pragul porței la uliță a lovit cu sabia pe Petru Șandru alias Vuc și i-a tăiat urechia și o parte din pielea capului, comandând apoi comanda: foc. O salvă se descarcă asupra mulțimei. Două glónțe lovesc și 2 victime cad mórte la pământ. Ómenii începământați fug în rputul capului, ér gendarmii postându-se în drépta și în stânga porței, trag în fugari până când li-se gătară patrónelle din magazinul puscilor. Primariul voinicos ese acuma afară și arată sbirilor pe bărbații aceia, cari îi sunt dușmani (?) și asupra acestora se descarcă mai vértos arma tiranilor. Mulți, förte mulți sunt împușcați în fuga lor. Nenorocii udă cu sângele lor strada cădénd la pământ într'o îndepărtare de 300—500 de pași. Astfel cade la pământ, ucis de 3 glónțe, economul Dumitru Șandru, apoi alți 26 inși și 3 femei, cari au venit dela munca de holdă acasă. S'au împușcat în tot 37 indiviđi, între acestia 2 copilași și 3 femei. Șapte au murit până acum.

Atrag atențiunea jurnalistică noastre asupra unei împregiurări förte grave. Afară de 2 inși toți ceilalți sunt pușcați de dindérét așadară în fuga lor cătră casă. Momentul acesta caracteriséză bestialitatea, că ci s'a folosit armă atunci, când n'au mai avut lipsă de ea; așadară este motivată presupunerea, că a existat pofta de a ucide și de a vërsa sânge de valach.

Acésta poftă devine strigătóre la ceriu prin faptul, că véduvele și mamele ucișilor, când au venit să ude cu lacrémile lor cadavrele reci ale celor iubiți, ele au fost alungate cu patul puseci dela locul de jale. Și óre de ce s'a recuirat miliția, când tóte s'au terminat în mod atât de ușor pentru sbirii millenari?

Mâne vë voiú împărtași, dle redactor, vederile mele obiective asupra acestei regretabile, ne mai pomenite brutalități. P.
(„Drept.”)

Convocări.

Ne luăm voie a învita pe toți membrii despărțământului, precum și pe toți aceia cărorora le dăce la inimă înaintarea culturală a poporului român, la adunarea generală a

despărțământului XXIII (Dicio Săn-Mărtin) al Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, ce se va ținé *Duminecă la 19 Iuliu st. n. a. c.* în comuna Jernut (Radnoth) cu următorii

Program:

1. Deschiderea adunării.
2. Raport general despre activitatea comitetului în restimpul dela ultima adunare generală.
3. Raportul cassarului.
4. Disertațiuni (cari vor fi a se comunica presidiului cu 3 zile mai nainte).
5. Eventuale propuneri.
6. Închiderea adunării.

Din ședința comitetului despărțământului XXXII al Asociațiunii, ținută în 1 Iuliu st. n. 1896.

Vasile Zehan,
director.

Simeon Carușiu,
secretar

Adunarea generală ordinară a despărțământului V (Seliște) al Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, se va ținé în anul acesta, *Sâmbătă la 1 August st. n.*, începutul la 10 óre înainte de améđi, în biserica gr.-orientală din Gurariului, pe lângă următorii

Program:

1. Deschiderea adunării din partea directorului.
2. Apelul nominal.
3. Raportul comitetului și al casariului împreună cu propunerile și proiectul pentru budget pe anul viitoriu.
4. Alegerea unei comisii pentru înscrierea de membri noi, pentru încasarea taxelor dela membri vechi și pentru censurarea obiectelor de sub 3.
5. „Despre lucș și risipă”, prelegere populară de Romul Simu.
6. „Despre însemnătatea m'aserilor”, de Dumitru Lăpădat.
7. „Despre înființarea unei economii de model în Mărginimea Sibiului”, de Ioan Chirca.
8. Raportul comisiei de sub 4.
9. Alegerea alor 2 reprezentați pentru adunarea generală a Asociațiunei din acest an.
10. Înființarea unei biblioteci școlare.
11. Împărțirea celor 2 premii de câte un galbin la 2 femei, cari se vor fi distins în cultivarea grădinilor de legume.
12. Eventuale.
13. Abđicerea directorului, deja strămutat în raionul altui despărțământ.

La acésta adunare se învita onorații membri ai Asociațiunei de pe teritoriul acestui despărțământ, toți Români iubitori de înaintarea Asociațiunei transilvane și doritori de progresul nostru în genere.

Din ședința despărțământului, ținută în Seliște la 29 Iunie 1896.

Dr. Liviu de Lemény,
director.

Romul Simu,
actuar.

Bibliografie.

A apărut un nou volum de D. Teleor cu titlul: „Realiste”. O colecție de povesti scurte, epigrame, pasteluri și descriții în versuri cari corespund perfect titlului lor. Pline de acel humor sincer și nesilit, scrise într'o limbă simplă lipsită de artificii, în acea limbă a poporului pe care o mănuesce cu atâta ușurință cunoscutul autor, ele sunt de un farmec desevêșit.

Indemnăm pe public să le cumpere.
Prețul unui exemplar broșat 1 leu 50 bani.

— Biblioteca nouă. Nr. 6 cuprinde: „Catastrofa Nibelungilor”, de Vasile D. Păun. Craiova, 1896. Edit. D. I. Benvenisti.

— Statutele societății tinerimei române studióse în München „România”. Sibiu tipariul institutului tipografic 1896.

Loterie.

Sâmbătă, în 4 Iuliu n. 1896.

Budapesta: 63 87 15 59 22

CONCURS.

La scóla noastră confesională gr. or. din Tălmăcel devenind vacante două posturi de învățatori, pentru întregirea acestora se escrie concurs cu termin de 30 de zile dela prima publicare în fóia „Tel. Rom.”

Cu fie-care din aceste posturi pe lângă cuartir în natură este împreună un salariu anual de 300 fl., care se va solvi anticipative în rate lunare din cassa alodială.

Reflectanții la aceste posturi vor avé a-și așterne suplicile concursuale instruite în sensul normelor în vigóre la oficiul protopresbiteral al Sibiului în terminul deschis, atrăgénduli se atențiunea la dispozițiunile noului regulament congresual pentru organizarea învățământului în scólele școlare votat la 14/26 Maiu 1895 partea a VII. A) „instituirea învățatoriului §§. 16—74.”

Învățătorii aleși vor fi obligați a ținé în Dumineci și sərbători una din stratele din biserică.

Sibiu, 19 Iunie 1896.

In conțelegere cu comitetul parochial.

I. Papiu,
protopresb.

Szám. 11854 IV—1896

[62] 1—3

Pályázati hirdetés.

Szebenvármegyében Ujegyház szék helyen úresedésbe jött 400 frt. évi fizetés és 30 frt. évi irodai és szertárber, továbbá a kiépített utak minden kilométerje után számított 4 frt. és a kiépítettlen utak minden kilométerje után számított 2 frt. évi úti átalány élvezetével egybekötött törvényhatósági utmesteri allásra ezennel pályázatot nyitok.

Pályázni ohajtok felhivatnak, hogy az 1890 évi I t. cikk 178-a valamint az ennek alapján alkotott vármegyei Szabályrendelet értelmében felszerelt pályázati kérvényeiket 1896 évi július hó 15-ig hozzám nyuítsák be.

Nagy-Szeben, 1896 évi június hó 1én.

Alispán helyett:

Tóbiás,
várm. főjegyző.

[60]

3—3

Publicare de licitațiune.

Pentru zidirea unei biserici gr.-or. din comuna Alámor, protopresbiteratul Seliștei se va ținea licitațiune minúendă în **20° Iulie (1 August) a. c. la 11 óre a. m.** în scóla română din loc.

Prețul esclamării conform preliminarului de spese este **2622 fl. 35 cr.** pentru lucru fără de material.

Doritorii de a licita sunt poftiți a se presenta la terminul de mai sus în localul destinat, ér oferenții a înainta ofertele lor cu vadiul de **10%** din prețul de strigare oficiului parochial gr. or. din Alámor în terminul deschis.

Planul preliminarului de spese, condițiunile de licitație precum și alte informațiuni se pot vedea, și căștiga dela oficiul parochial gr. or. din loc. In numele comitetului parochial gr.-or. din Alámor.

Alámor, în 8 Iunie 1896.

Simeon Alámorean de Alámor,
paroch gr. or.